

NEMOHU OPOMENOUTI, ABYCH SE, UKONČUJÍC SBÍRKU SLOVENSKÝCH TĚCHTO POVĚSTÍ, O NĚKTERÝCH OKOLNOSTECH, JEŽTO SE JÍ BLÍŽE TÝKAJÍ, NEZMÍNILA, K LEPŠÍMU VĚCI TĚ POZNÁNÍ I DOROZUMĚNÍ. —

Bylo to v r. 1852 při návštěvě v Báňské Bystrici, když jsem s p. Rimavským seznámila se a svazek „Slovenských pověstí“, vydaných od něho v r. 1845, darem obdržela. — V Čechách jsme o tomto vydání nezvěděli; p. Rimavský sice 100 expl. do Prahy na kněhkupectví zaslal, — ale dostal je po čase všechny nazpět. — Nepříznivé okolnosti a později i nepokoje zamezily další vydání, nicméně se tehdáž p. Rimavský důvěřoval, že se bude moci druhý svazek v nedlouhém čase vydati. — Když jsem v r. 1855 po druhé s p. Rimavským v B. Bystrici setkala se a stranu vydání pověstí se ho ptala, pravil mi, že by si velmi přál, aby se vydaly, ale že není nakladatele a že se již ani s prací tou obírat nemůže, jak by třeba bylo, za příčinou prací úředních, že tedy sbírku tu p. faráři Reuszovi odeslal, kde i více sbírek na vydaj přihotovených leží. — Litujíc, že poklad ten bohatý ladem ležeti má, navrhla jsem p. Rimavskému, aby mně část své sbírky svěřil, že se chci o to pokusiti, zdali by v Praze nakladatel se našel, který by pověsti ty v řeči slovenské vydati chtěl, kdyby se jim ale nakladatele nedostalo, žádala jsem p. Rimavského, aby dovolil mně zpracovati je do češtiny, k čemuž on ochotně přivolil. — Jsouc tehdáž již ustanovena zpracovati a vydávati pověsti některých slovanských národů, zajímavých dílem pro starobylost, dílem pro utěšenou fantasií, dílem pro příbuzný ráz, přišlo mi seznámení se s národní poesíí lidu slovenského, národu to mluvou i mnohými zvyky a obyčeji nám

nejbližšího, velmi vděk. — S doporučením od p. Rimavského jela jsem do Revúce k p. faráři Reuszovi, abych se s ním stranu té věci sjednala. — Jakož vůbec na Slovensku vlídná pohostinnost všeobecná je, tak i já vždy a všude s takou upřímnou hostinností přijata jsem byla, že to vždy vděčně vzpomínati budu. — Pan Reusz mi ochotně sbírku tu ukázal, kterou po smrti šlechtného a o národ zasloužilého svého otce v opatrování choval, maje při ní sám velkého účastenství. — Sbírkou tu snesl důstoj. p. senior S. Reusz, otec jeho, dílem sám, dílem k tomu přispěli mladí národomilovní Slováci, větším dílem nejvíce studující; když se o prázdninách po slovenských krajích jako sokolové rozlétali, každý napotom ze svého domova několik takových kvítků do kytice s sebou přinesl. — Slíbil mi tedy p. Reusz, že tu sbírku pověstí a rozprávek spořádá a že mi část později zašle do Prahy; to i učinil. — Jakž výše povědíno, byl úmysl můj najíti v Praze nakladatele, který by pověsti ty vydal v slovenském nářečí, poněvadž takovéto národní pověsti v překladu, a byť i do příbuzné řeči a přísným držením se originálu, přece jen z původního rázu mnoho tratí. — Že jsem se upřímně o věc tu starala, toho svědectvím by mně mohl ne jeden nakladatel býti, s kterým mi bylo stranu té věci jednati. — Navzdor vši snaze rozpadlo se však všeliké jednání u věci té jedině na ohledech kupeckých.

Kdyby se bylo toto moje i mnoha jiných přání uskutečnilo, nebyla bych se déle při tom zúčastňovala; sbírka pověstí těch bylať by úplná bývala a pod jmenem a správou vydavatelů, Slováků, vycházela. — Když se ale jinak stalo, užila jsem uděleného mi dovolení a k těm, co jsem dříve již byla sama sebrala, při svém pobytí na Slovensku, a od jiných dostala, zpracovala jsem do češtiny tištěnou sbírku páně Rimavského a část sbírky páně Reuszovy, s ponecháním však pro větší živost a původnější ráz v rozpravě ná-

řečí slovenské a všechny zvláštní významy a slova. — Brala jsem při tom hlavní ohled na české čtenářstvo, vědouc, že takýmto zpracováním Slovákům zadost ne učiním a že si beztoho pověsti svoje onedlouho sami a lepší vydají¹. Proto také užila jsem v rozpravě nářečí Čechům nejsrozumitelnějšího, berouc spolu i na to ohled, že většina čtenářů pohádek a pověstí mezi mládeží je, kterým by odchýlenější nářečí ne hned srozumitelné v čtení vadilo. — Veliké účastenství obecenstva a obliba v čtení těchto pověstí důkazem je, že jsem nechybila zpracujíc je v dvojitém nářečí, což se mi též vytýkalo.

Co se obsahu v překladu tom týče, držela jsem se přísně originálu — jak rukopisu, tak i ústního podání, leč kde byly v rukopise dlouhé, nepotřebné rozpravy, dovolila jsem si zkrátiti je. — Pravda, že i mnoho chyb v slovenčině zůstalo, jsouť to ale namnoze chyby tisku; dočkají-li se kdy pověsti tyto druhého vydání, opraví se. — Že se ale měkkého l neužívalo v slovenčině, příčinou je to, že literu tu nemá jen jedna tiskárna v Praze a sice paní Jeřábkové, která si ji zaopatřila k tisku „Zvukosloví“ p. M. Hattaly. —

Sbírka pana Rimavského obsahuje následujících 10 pověstí: O Popelvaru největším na světě — Cesta k Slunci — Sluncový kuň — Tři citrony — O třech zakletých knížatech — O Zlatovlásce — Růžová Anička — Ztracený chlapec — Pamodaj štěstí, lavičko — O třech zhavranělých bratřích. —

Sbírka páně Reuszova obnáší 11 pověstí: Světská krása — Král času — Ealija — Valibuk — Šurina pan král a Otolienka — O tom šuhaji, co se nebál — Mahulena, krásná panna — Vlkolak — Berona — Černokňazník — Světovládny rytíř.

¹ Již se stalo. Poz. spis.

O Kovladu — Slovenský junák — Zlá nuocka — Peračina — vypsány jsou ze sbírky p. S. Chaloupky, faráře v Horní Lehotě ve Zvolensku. —

Kinkaš Martinko — O Vítazkovi — O Slunečníku, Měsíčníku, Větrníku, o krásné Ulianě a dvou tátošíkách — Otcovo dědictví — O hrdé kněžně — O Popelušce — rozprávěla mi stará susedka tamže. —

Jak šlo vejce na vandrovku — Jak pásl Janko kobytku — Katrenka striga — O anděli a sirotcích — O růžovém púčku — Věrná žena — O ptáku Ohniváku a mořské panně — zasláno mi od slečny J. Sz é z Báňské Bystrice. —

Krásná Katarina — Bratr a sestra — O krásném zlatovlasém děvčeti — rozprávěla mi Rozka, služka v B. Ďarmotech, rozená ze Šumiacka v Gemerské.

O dvanácti měsíčkách — O hloupé ženě — též v Ďarmotech mi rozprávěla služka Marka, rozená z Trenčínské. —

Sůl nad zlato — slyšela jsem na Sliachi od staré pěstúnky, která tam s pány v kúpeli byla. —

Cesta k Slunci a k Měsíci — Petrova čepice — Pecko sprostáček — O Petru a Otci nebeském — Bača a šarkan — O šesti dratařích — O Jurovi a jeho bratřích — Chytrý synek — Chlapec a vlk — O starém psu a vlku — Či je spravedlnost na světě, či ne — O Červeném Vítězi² — rozprávěli mi bratři Janko a Miko Sochoríkovci, Ďuro Šulek a Štefan Márton z Trenčanské stolice. — O Širokém, Dlouhém a Žarookém — rozprávěl mi v Ďarmotech starý jeden sluha; slyšel ji, jak pravil: keď eště hen v Gemeri slúžil!

² Že se pověst ta zcela shodovala s baladou v Kollárových spisech, II. díl, „O Červeném Vítězi“, použila jsem v překladu balady. Podobný variant je i v české sbírce pohádek od B. Němcové pod jmenem „Zlá matka“.

O pyšné panně — mám od p. C . . . y v Štávnici. — Několik pověstí, které se s některými z prvnějších dvou sbírek srovnávají, dostala jsem z Trenčínska a Zvolenska. Podobné jen poněkud jsou:

Popelvar. Pamodaj štěstí, lavička = O třech zhavranělých bratřích = Něbojsa. — Zcela podobné: Šurina pan král = Berona = Černokňažník. Ľalija. Podobnou této poslední pověst dostala jsem z Trenčínska, s tím jedině rozdílem, že se v ní panna ne v lilii, ale v růži proměňuje, jako v podobné jí české. — Jakož vůbec slovanské národní pověsti vespólnou mezi sebou příbuznost ukazují, tak se i pověsti v této sbírce pohádkám českým, některé částečně, některé celým obsahem podobají, vyjma pověsti následující, jimž podobných mezi českými, pokud vím, není: Král času — Vlkolak — Něbojsa — Sluncový kuň — Kovlad — O dvanácti měsíčkách — Růžová Anička — Kinkaš — Ztracený chlapec — Sůl nad zlato — mimo některé krátké rozprávky. —

Ač sbírka tato jen částí je bohatého pokladu národní poesie lidu slovenského, ač i pro některé vady, povstale z chybného podání některého původního významu, snad ne dosti dokonalou jmenovati se může, nicméně soudný čtenář pozná v pověstích těch smýšlení, krásné obyčeje a ryzí mrav lidu, ve kterém žijí a který jedině čistě, krásně vylíčiti je zná.